

Séta a száz évvel ezelőtti Budaörsön

Örömmre szolgált, hogy a műben városunk, az akkori Budaörs község is bemutatásra került. Menjünk vissza a kötet segítségével száz évet az időben és nézzük meg, milyen is volt Budaörs akkoriban. Kezdjük sétánkat Kamaraerdőben, melyről a következők olvashatók: „A Kamaraerdő vidékét a mongolok elvonulása után IV. Béla a betelepített németeknek adományozta, hogy a teljesen elpusztult vidék ne maradjon parlagon. Az erdő neve onnan van, hogy soká a kamara tulajdona volt. Hivatalos neve Kőérberek, mely régi történelmi név azonban eredetileg Kőbányára vonatkozott s tévesen alkalmaztatott Kamaraerdőre.

A Kamaraerdőben előbb csak vadászház és korcsma volt, ujabban csinos nyaralótelep keletkezett itt.

Vendéglők: Dombay Ede és Varga Ferencz.

A vadászháztól a Vadászhegyre (226 m.), 15 perc, tetejéről csinos kilátás Budapest felé, továbbá a török-bálinti és torbágyi hegyekre.”

Csukjuk be szemünket az apró történelmi tévedések láttán és haladjunk tovább a kötetben Budaörs felé.

„Budaörs vidéke.

Budaörs nagyközség a kopár Budaörsi hegyek tövében, azon a lapályon (143m) fekszik, melyen a magyar királyi államvasutak budapest-győri vonala végig halad. Fekvése a kopár hegyek tövében, de nyaralásra nem alkalmas s vidékének felkeresése is inkább csak tavasszal és ősszel ajánlható. A nagy község széles utcái elég rendszeresen vannak építve s néhány csinosabb úriház is van bennök. 791 házában 5281, túlnyomóan német, (csak 308 magyar) és római katolikus lakos él, kik azelőtt majdnem kizárólag szőlőműveléssel foglalkoztak, a szőlő kikapcsolásával a lakosság évi két millió koronára rugó keresettől esett el, melyet most állattenyésztéssel, gyümölcstermeléssel, kőbányászattal és ipari munkával igyekszik pótolni. Van itt Hölle Mártonnak pezsgőgyára, Loser Jánosnak és Hoffmann Jakabnak keserűvíz telepe. Irgalmasrendi apáczaolostor, takaré-

Kicsiny, alig tizenhárom oldalas zöld könyvecske került minap a kezembe. Dr. *Thirring Gusztáv* írta, melynek címe „Budapest környéke. Gyakorlati utikalauz kirándulók, turisták és a természet kedvelői részére.” Az 1900-ban kiadott, öt koronáért árusított, majd négyszáz oldalas kis kötet hasznos tudnivalókat közölt a századfordulón még igencsak különcnek számító turisták számára.

pénztár, gyógyszerár, tűzoltó-, temetkezési és önszegélyező-egylet. Határában nagy kőbánya (a Törökugratón) és festékgagyabánya van, mindkettő a község tulajdonában.

Budaörs hajdanta valószínűleg kun őrhely volt, a török uralom alatt elpusztult, még 1737-ben is csak csekély falu volt, mely csak kevés elöbbséggel telepített német lakosokkal. Ekkor gr. Zichy Péter örökösai birták, kiknek váracszerű kastélyuk volt itt, később az óbudai koronauradalom kezére került. -1773-ban a mercopaili merinotörzshunyáj egy része az itteni koronauradalmi majorba tétetvén át, Budaörs a magyar nemes juhtenyésztés bölcsőjévé lett.

Vendéglő: özv. Stamler Ferenczné /Fő utca 201.sz. a., a község házával szemben. (Korcsmák: Pecsics Lajos (Felső fő utca 136.sz.) Winkler Jakab (Fő utca 205.sz., szállás is), Herczog Antal, Gozolics Máttyás, Herwerth Jakab parasztkorcsmárosok (község végén).

Posta és távíró helyben: telefonösszeköttetés Budapesttel. Vasuti állomás helyben 2 (Budaörs és Budaörs-megálló, utóbbi a Kamaraerdő közelében, nyári feltételes megálló).

Közlekedés: a Magyar Királyi államvasuton.- Társaskocsi közlekedés (Winkler Jakab tulajdona, Fő utca 205.sz.) a fővárossal: a társaskocsi az I.ker. Krisztina téri Zöldfa vendéglőből indul.

Bérekocsis: Winkler Jakab (Fő utca 205.sz. a község házával szemben.)

Viteldíjak: Budapestre 6, Török-Bálintra 4, kamaraerdőbe 2 korona.”

Tovább folytatva a kötetben a tallózást a budaörsi hegyek leírását, az oda vezető utakat követhetjük nyomon.

„Budaörsről a legközelebbi hegyekbe.

A Budaörs felett közvetlenül emelkedő érdekes kilátásuk miatt meglátogatásra annál is inkább érdemesek, mivel megmászásuk nem fárasztó.

A Steinberg (221 m.) közvetlenül a falu felett emelkedik szép kilátással. Tetején kápolna áll, mellette pedig remetelakás van.

Wendler Ferenc gazdag budaörsi paraszt 1856-ban építette a kápolnát, később remeteéletre adta magát s kápolna melletti kösziklába lakást vájtatt magának, mely 1872-1880-ig teljesen elkészült, 1878 óta állandóan ott lakott, folyton imádkozott s a hegyről nem távozott soha, egészen néhány év előtt bekövetkezett haláláig, élelmet a faluból vittek neki fel. A kápolna mellett kőből épített szószték áll, melyről október 15-én bucsu alkalmával a község papja szent beszédet mond. Mellette hatalmas, mint egy 10 m. Átmérőjű sziklán vaskereszt áll.”

A fejezet említi még a Kálváriahegyet, a Luckenberget (Odvas hegy) a Strassberget (Útheget).

Harmadik egysége az utikalauz Budaörs-sel foglalkozó fejezetének Csik falut, valamint a Csiki-hegyeket bemutató rész. Ebben olvashatunk a Csiki pusztáról, a Csiki csárdáról a Mészárosok utja mentén, mely „utolsó emléke egy a török világ alatt elpusztult községnek.”

A Törökugratóról a következőket olvashatjuk: „A csiki pusztától K-re emelkedik, (251 m). É.felé hirtelen esik alá az ottani nagy kőbánya függélyes, sőt helyenként áthajló sziklafalaival a bicsei országútra. A kőbánya alatt műszkemencek vannak.”

Végül a Huszonnégyökrös-hegy leírásával és legendájával zárul a kis kötet Budaörsöt ismertető része.

Kis töredéke csupán a teljességnek mindaz mit leirtam, ha a száz év előtti Budaörsöt szeretnénk a maga egészében megismerni. Remélem azért nem volt hiábavaló e kis utikönyv segítségével végigkalauzolni az olvasót városunk földjén a centenárium alkalmával.

Filipszky István